

Budowanie kompetencji uzdrawiających opiekunów dzieci dotkniętych traumą

**Podręcznik trenera
Dzień trzeci**

**Ćwiczenie umiejętności kompetentnego
opiekuna dziecka po traumie**

**International Leadership and Development Center,
Kijów, Ukraina, Orphan's Promise i
Lamb International**

Autorzy

David Schooler, Jayne E. Schooler, Ruby Johnston

Kompetencje, na których koncentruje się całe szkolenie:

1. Rozumienie celów ochrony dzieci.
2. Rozumienie podstawowych umiejętności opiekuna dziecka po traumie.
3. Rozumienie potencjalnego wpływu stresu traumatycznego na całe życie dziecka i jego rozwój
4. Rozumienie, w jaki sposób traumatyczny stres dziecka nasila się pod wpływem stresorów obecnych w jego życiu
5. Znajomość strategii radzenia sobie, mocnych stron i czynników chroniących, które sprzyjają pozytywnemu przystosowaniu u dzieci dotkniętych traumą
6. Znajomość nowych strategii, technik i umiejętności pomocnych w pracy z dziećmi po traumie

Streszczenie

Budowanie kompetencji uzdrawiających opiekunów dzieci dotkniętych traumą to trzydniowe szkolenie.

- **Dzień 1: *Wpływ traumy na życie dziecka*** – przedstawienie podstawowych umiejętności opiekuna dziecka po traumie, zdefiniowanie rodzajów traumy, omówienie wpływu traumy na rozwój dziecka.
- **Dzień 2: *Rozumienie i reagowanie na emocjonalne i behawioralne potrzeby dzieci dotkniętych traumą*** – wprowadzenie praktycznych strategii i narzędzi w kontekście siedmiu podstawowych kompetencji opiekunów dzieci dotkniętych traumą. Uczestnicy zdobędą praktyczną wiedzę i doświadczenie, które pomogą im w radzeniu sobie z emocjonalnymi i behawioralnymi potrzebami dzieci dotkniętych traumą.
- **Dzień 3: *Wykorzystywanie umiejętności opiekuna dziecka po traumie*** – zastosowanie wiedzy uzyskanej w ciągu dnia 2. Uczestnicy będą mogli poćwiczyć najważniejsze strategie uczenia się, po które mogą sięgnąć w rodzinie zastępczej albo w warunkach opieki instytucjonalnej,

Ramy czasowe

Łączny czas trwania szkolenia wynosi 18 godzin. Każdy dzień szkoleniowy trwa sześć godzin i może być rozplanowany w dogodny sposób.

Materiały

Prezentacja przygotowana w programie Powerpoint

Laptop i projektor LCD

Pomoce dydaktyczne przygotowane przed szkoleniem (zob. punkt „Pomoce dydaktyczne” w programie szkolenia)

Materiały dla uczestników

Plan dnia trzeciego w zarysie

I. Przypomnienie wiadomości i najważniejszych wniosków z dnia 1 i 2.

III. Dokończenie tematu: Siedem podstawowych umiejętności opiekuna dziecka dotkniętego traumą – „Jak?”

- a. Wspieranie pozytywnych, stabilnych relacji w życiu dziecka
- b. Pomaganie dziecku w zrozumieniu jego historii życia
- c. Dbanie o siebie jako opiekuna

IV. Ćwiczenie nowych umiejętności

Lista materiałów dla uczestników

1. Najważniejsze kontakty
2. Jak wykorzystam nową wiedzę i umiejętności w swojej pracy?

Pomoce dydaktyczne

W trakcie dnia 2 i 3 wykorzystywane będą pomoce z dnia 1:

1. Wizerunek chłopca
2. Arkusze z podstawowymi umiejętnościami

Dodatkowe pomoce dydaktyczne – dzień 3:
Powtórzenie wiadomości – pytania

Wykorzystanie umiejętności kompetentnego opiekuna dziecka po traumie

I. Przypomnienie wiadomości i głównych wniosków z dnia pierwszego i drugiego 30 minut

Użyj: PP 1 – 3

Pomoc dydaktyczna nr 1, dzień 3 –
Powtórzenie wiadomości

- a. Podziękuj uczestnikom za zaangażowanie w pierwszym i drugim dniu szkolenia. Zachęć ich, aby nadal zadawali pytania oraz dzielili się swoimi uwagami i doświadczeniami.
- b. Przypomnij grupie siedem podstawowych umiejętności opiekuna dziecka po traumie
- c. Powtórzmy wiadomości w formie zabawy
Dwa warianty

WARIANT 1: GORĄCE KRZESŁO (20 minut)

1. Podziel grupę na co najmniej trzy zespoły. Poproś, aby każdy z nich wybrał ze swojego grona osobę, która usiądzie na „gorącym krześle”. Każdy z wybranych zawodników będzie się starał wstać z krzesła jako pierwszy i podać odpowiedź na zadane pytanie. Zachęć zespoły, aby głośno dopingowały swoich przedstawicieli.
2. Przygotuj pytania z wyprzedzeniem – każde z nich powinno być zapisane na osobnym pasku papieru. Włóż pytania do miseczki. Podchodź kolejno do uczestników, prosząc ich o wylosowanie i odczytanie pytania.

PP 1

Budowanie kompetencji
uzdrawiających opiekunów
dzieci dotkniętych traumą

Dzień trzeci
Ćwiczenie umiejętności kompetentnego
opiekuna dziecka po traumie

PP2

Umiejętności kompetentnego opiekuna
dziecka po traumie

3. Notuj wyniki

4. Każdy z zawodników powinien dostać nagrodę.

WARIANT 2: Powtórzenie w zespołach – przy stołach (20 minut)

1. Daj każdemu z zespołów plik pytań.
2. Zespoły kolejno wybierają pytanie i udzielają na nie odpowiedzi.

II. Siedem podstawowych umiejętności opiekuna dziecka po traumie – dokończenie

Umiejętność 5: Wspieranie i promowanie pozytywnych relacji

Użyj: PP 4-7

Materiał dla uczestników: Najważniejsze kontakty

Czas: 45 minut

A. Rozumienie dwóch podstawowych zasad

Uwaga dla trenera: Poniższy materiał stanowi treść wykładu. Zachęć grupę do dyskusji.

Oto dwie podstawowe zasady odnoszące się do wspierania i promowania pozytywnych, stabilnych relacji w życiu dziecka, które doświadczyło separacji i straty.

Pierwsza z nich głosi, że rodzice powinni rozumieć doniosłe znaczenie obecności psychicznej.

Jedną z kwestii, które sprawiają rodzicom adopcyjnym największą trudność, jest obecność psychiczna. Dr

PP3

Powtórzmy wiadomości

PP4

Podstawowe umiejętności - łączenie

5. Wspieranie i promowanie pozytywnych relacji w życiu dziecka

Dwie fundamentalne zasady

PP5

Deborah Fravel definiuje obecność psychiczną jako „symboliczne istnienie jakiejś osoby w percepcji innych członków rodziny w sposób, który wpływa na myśli, emocje, zachowania, tożsamość lub jedność pozostałych członków rodziny”.

Jako pierwsza zjawisko to opisała Pauline Boss, terapeutka rodzinna i profesor socjologii rodziny. Było to pod koniec wojny w Wietnamie. Boss pracowała z rodzinami amerykańskich żołnierzy, którzy zaginęli w akcji. Zauważyła, że niektóre rodziny przeżywały trudności, kiedy zaginiony, nieobecny fizycznie żołnierz/ojciec był nadal psychicznie obecny w rodzinie, pozostając częścią życia rodzinnego.

Boss ustaliła, że rozbieżność między obecnością psychiczną a nieobecnością fizyczną wywołuje stan nazywany niejasnością granic. W swojej pracy doktorskiej poświęconej życiu rodzin adopcyjnych Deborah Fravel z Uniwersytetu Stanu Indiana zauważyła, że problem obecności psychicznej występuje również w rodzinach adopcyjnych.^{i ii}

Uwaga dla trenera: Zadaj grupie pytanie: Kto jest obecny psychicznie w życiu rodziny adopcyjnej lub opiekuna adopcyjnego?

Prawidłowa odpowiedź brzmi: rodzice biologiczni, a przede wszystkim matka.

Uwaga dla trenera: Zadaj kolejne pytanie: Jeśli matka adopcyjna jest świadoma psychicznej obecności matki biologicznej, co w jej życiu jest zagrożone?

Odpowiedź brzmi: jej rola.

Wpływ obecności psychicznej

- Symboliczne istnienie jakiejś osoby w percepcji innych członków rodziny w sposób, który wpływa na myśli, emocje, zachowania, tożsamość lub jedność pozostałych członków rodziny

Dr Deborah Fravel

WARTOŚĆ: Dział: Rodzina i środowisko wychowawcze

1

Uwaga dla trenera: Zadaj trzecie pytanie: „W jaki sposób może to wpływać na relacje i komunikację z dzieckiem adoptowanym lub pozostającym pod opieką rodziny zastępczej?”

Jeśli uczestnikami szkolenia są opiekunowie z domu dziecka, zachęć ich do dyskusji na temat tego, w jaki sposób wpływa to na nich samych i na ich relacje z dziećmi.

Jednym z trudnych zadań opiekunów oraz rodziców zastępczych i adopcyjnych, a zwłaszcza matki, jest zaakceptowanie obecności matki biologicznej – również w swoim życiu. Jest to nieodzowne do tego, aby możliwa była zdrowa komunikacja z dzieckiem na temat adopcji i jego przeszłości.

Drugą ważną regułą dotyczącą relacji w życiu dzieci dorastających w rodzinach zastępczych i adopcyjnych można zobrazować następującym ćwiczeniem odwołującym się do doświadczenia uczestników:

ĆWICZENIE: Najważniejsze kontakty (*Essential Connections*)ⁱⁱⁱ – krok po kroku

- Przygotuj się do tego ćwiczenia przed szkoleniem.
- Rozdaj arkusz papieru pociętego zgodnie z instrukcją (zob. pomoc dydaktyczna nr 1)
- Wyjaśnij, że wszyscy potrzebujemy w życiu owych “najważniejszych kontaktów”, aby móc budować zdrowe, stabilne związki.
- Objaśnij każdą z kategorii w następujący sposób:

Wszyscy potrzebujemy informacji, które

PP6

pomagają nam w życiu codziennym – np. jak prowadzić samochód, jak używać telefonu, jak planować swoje wydatki.

Wszyscy potrzebujemy związku z ważną osobą.

Wszyscy potrzebujemy łączności z grupą, z którą się utożsamiamy, np. z grupą religijną, rodzinną, towarzyską itp.

Wszyscy potrzebujemy ważnej roli, poczucia, że nasze życie ma sens.

Wszyscy potrzebujemy środków do życia.

Wszyscy potrzebujemy źródła radości, czegoś, do czego możemy się odwołać, aby doświadczyć głębokiego poczucia szczęścia.

Wszyscy potrzebujemy systemu wartości, stanowiących podstawę zasad i kodeksów postępowania.

Wszyscy potrzebujemy łączności z naszą przeszłością, historią.

Wreszcie, wszyscy potrzebujemy związku z jakimś szczególnym miejscem – może to być miejsce, w którym dorastaliśmy albo, w którym mieszkamy dzisiaj, bądź też miejsce, w którym szukamy schronienia, kiedy chcemy się oderwać od rzeczywistości.

- Teraz poproś uczestników, aby napisali, co owe kontakty oznaczają dla nich samych – po prawej stronie arkusza, w małych ramkach.
- Daj grupie około 5-7 minut na wykonanie tego zadania. Jeśli to możliwe, włącz łagodną muzykę.

- Kiedy wszyscy skończą, trener mówi: *“Nie mam dla was dobrych wiadomości. Nie możecie zachować wszystkich swoich kontaktów. Proszę wybierzcie jeden z nich i oderwijcie go lub zakryjcie przez zagięcie kartki”*.
- (UWAGA: Powiedz uczestnikom, że jeśli któryś z nich czuje, iż nie chce lub nie może uczestniczyć w tym ćwiczeniu, może po prostu posłuchać.)
- Kiedy uczestnicy usunęli jeden z kontaktów, powtórz to samo polecenie. Zrób to jeszcze trzy razy. Na koniec powiedz grupie: *„Możecie zachować tylko jeden z nich”*.
- Kontynuuj ćwiczenie. Zapytaj uczestników, który kontakt postanowili zachować. Przyjmijmy, że co najmniej 80% uczestników wybrało „ważną osobę”. Powiedz: *„Wielu z was postanowiło zachować ważną osobę lub podobną kategorię. Trzymaliście się tego kontaktu do ostatniej chwili. Zastanówmy się teraz, jaka jest pierwsza rzecz, którą tracą nasze dzieci”*.
- Na zakończenie zadaj pytanie:

Czy w dzieciństwie mieliście zwierzę – na przykład psa czy kota – które zaginęło?

Czy mieliście pupila, który umarł? Która strata była emocjonalnie trudniejsza?
- Odpowiedź powinna brzmieć: zaginięcie zwierzęcia. *Zapytaj, dlaczego*. Najbardziej oczywista odpowiedź jest taka, że trudniej nam sobie poradzić z tym, co niewiadome, niż ze znaną, zamkniętą stratą. Podobnie jak uczestnicy, którzy nigdy się nie dowiedzieli, co się stało z ich zaginionym pupilem, nasze dzieci

mogły zostać rozdzielone z ważnymi dla nich osobami, nie mając pojęcia, co się stało. Będą się nad tym zastanawiać do końca życia^{iv}.

Zakończ fragment szkolenia poświęcony piątej podstawowej umiejętności opiekuna dziecka po traumie, udzielając uczestnikom kilku wskazówek.

Zakończ tę część szkolenia, omawiając punkty widoczne na slajdzie.

- Zadawaj dużo pytań dziecku, pracownikom socjalnym, innym rodzicom zastępczym – dowiedz się, kim są osoby ważne dla dziecka.
- Zachęcaj dziecko, aby opowiadało o tych ważnych osobach.
- Załóż i prowadź „książkę życia” dziecka
- Pomóż dziecku w budowaniu nowych związków z rodziną, sąsiedztwem, szkołą, kościołem.
- Dbaj o kontakty z dziadkami / członkami dalszej rodziny.

Podsumuj dwie fundamentalne zasady omówione w powiązaniu z tą kompetencją:

- Znaczenie obecności psychicznej
- Najważniejsze kontakty.

PRZERWA

Umiejętność 6

Pomaganie dziecku w stworzeniu nowej, opartej na mocnych stronach interpretacji jego historii życia

Użyj: PP 8-12

PP7

Podstawowe umiejętności - łączenie

5. Wspieranie i promowanie pozytywnych relacji

Zadawaj dużo pytań

Zachęcaj dziecko do mówienia

Pomóż mu w budowaniu nowych związków

7

Czas: 45 minut

A. Przeprowadź następujące ćwiczenie:

Podziel grupę na małe podgrupy, a następnie przedziel salę szkoleniową na dwie części. Daj każdej z podgrup trzy paski papieru – na każdym z nich uczestnicy powinni zapisać jedną odpowiedź. Połowa grupy odpowie na pytanie pierwsze, a druga połowa – na drugie.

1. Dlaczego niektórzy rodzice zastępczy/adopcyjni boją się rozmawiać ze swoimi dziećmi o ich przeszłości?
2. Jak tajemnice wpływają na związki?

Daj każdej z grup 10 minut na zastanowienie się nad zadaniem pytaniem, a następnie poproś je, aby podzieliły się z resztą grupy odpowiedziami zapisanymi na paskach papieru.

B. Skieruj uwagę grupy na slajd nr 9 *Dzieci dorastające poza domem rodzinnym zadają swoim opiekunom tylko te pytania, które – w ich odczuciu – są dozwolone.*

Poproś uczestników, aby odnieśli się do tego twierdzenia.

C. Poproś każdego z uczestników o wyjęcie kartki papieru. Powiedz im, aby pomyśleli o dziecku, którym się opiekują i które doświadczyło traumy i cierpienia. Jaki jest najtrudniejszy temat, o którym będą musieli porozmawiać z dzieckiem? Poproś ich, żeby podzielili się zapisaną na kartce odpowiedzią z pozostałymi członkami swoich zespołów – nie ujawniając imienia dziecka.

PP8

6. Pomaganie dziecku w stworzeniu nowej, opartej na mocnych stronach interpretacji jego historii życia

Grupa 1	Grupa 2
Dlaczego niektórzy opiekunowie boją rozmawiać z dziećmi o ich przeszłości?	Jak tajemnice wpływają na związki?

PP9

O dzieciach i pytaniach

Dzieci dorastające poza domem rodzinnym zadają swoim opiekunom tylko te pytania, które – w ich odczuciu – są dozwolone?

9

D. Skieruj uwagę grupy na slajd 10

Rodzaje wspomnień

Uwaga dla trenera: Bądź uwrażliwiony na atmosferę emocjonalną w trakcie tej dyskusji. Może być ona trudna dla opiekunów, ponieważ dotyczy ich osobistych doświadczeń.

Powiedz:

W życiu każdego z nas miały miejsce rozmaite zdarzenia. Niektóre z nich pozostawiły po sobie neutralne wspomnienia – nie wiążą się z nimi ani emocje pozytywne, ani negatywne.

Na przykład **zapytaj jednego z uczestników:** *“Co jadłeś dzisiaj (lub wczoraj) na obiad? Jak sądzisz, czy w przyszłym tygodniu będziesz pamiętał, co jadłeś dzisiaj na obiad? Prawdopodobnie nie, ponieważ zdarzenie to jest neutralne emocjonalnie.*

Inne zdarzenia wytwarzają w nas radosne wspomnienia – na przykład narodziny dziecka czy ukończenie szkoły.

Zapytaj kilkoro uczestników, jakie radosne wspomnienia przychodzą im do głowy.

Wreszcie, jeszcze inne wspomnienia pozostawiają po sobie smutne, bolesne, traumatyczne wspomnienia – na przykład doświadczone w dzieciństwie krzywdzenie, zaniedbywanie, przemoc domowa itp. Dzieci pamiętają te zdarzenia, ale zbudowały wokół takich wspomnień mur – w nadziei, że zdołają je ukryć lub zepchnąć bardzo głęboko.

Zapytaj grupę, do czego dzieci muszą być wobec nas zdolne, aby mogły podzielić się z nami swoimi traumatycznymi wspomnieniami. Odpowiedź brzmi: do zaufania. Aby dziecko mogło otworzyć drzwi prowadzące do jego bolesnej przeszłości, musi istnieć zaufanie, które rodzi się dzięki kontaktom pełnym

PP10

6. Pomaganie dziecku w stworzeniu nowej, opartej na mocnych stronach interpretacji jego historii życia i nadaniu nowego znaczenia jego traumatycznym przeżyciom i obecnym doświadczeniom.

miłości, współczucia i zrozumienia.

E. Powiedz uczestnikom, że kontynuując rozważania na temat podstawowej umiejętności pomagania dziecku w zrozumieniu jego historii życia, zajmiecie się kluczowymi zasadami mówienia prawdy.

Uwaga trenera: Zaangażuj uczestników w dyskusję na forum całej grupy, w miarę jak będziesz omawiał kluczowe zagadnienia.

Omów z grupą następujące informacje:

- Zasady mówienia prawdy:
  1. Zaczynij rozmowę na temat adopcji – na dzieciach nie spoczywa wyłączna odpowiedzialność za zadawanie pytań, to rodzice są odpowiedzialni za powiedzenie dziecku tego, co jest ważne.
  2. Nie kłam – opiekun/rodzic nie powinien okłamywać dziecka w żadnych okolicznościach.
  3. Przekazuj informacje w sposób dostosowany do poziomu rozwoju dziecka; małe dziecko nie jest w stanie zrozumieć trudnego przekazu, ale informacje te można mu przekazać później – w miarę jak dziecko będzie dorastało i zadawało pytania.
  4. Używaj pozytywnego języka, na przykład „mama, która cię urodziła” (a nie „prawdziwa mama”)
  5. Pamiętaj, że dziecko wie więcej niż myślisz. Najważniejsze, aby rodzice zrozumieli, że dziecko było tam, na miejscu, kiedy doszło do krzywdzenia. Kto może wiedzieć więcej niż osoba, która tam była? Dziecko potrzebuje słów,

PP11

Zasady mówienia prawdy

- Zaczynij rozmowę o adopcji, rodzinie zastępczej.
- Nie kłam.
- Przekazuj informacje w sposób dostosowany do poziomu rozwoju dziecka.
- Używaj pozytywnego języka.
- Pamiętaj, że dziecko wie więcej niż myślisz.

za których pomocą będzie mogło wyjaśnić, co je spotkało.

6. Pozwól dziecku na gniew, nie przyłączając się do niego. Kiedy rodzice łączą się z dzieckiem w gniewie wobec rodziców biologicznych, dziecko przyjmie postawę obronną.

7. Przekaż dziecku wszystkie informacje do czasu, gdy ukończy ono 12 lat (wiek rozwojowy). To dobry wiek na podzielenie się z dzieckiem wszystkimi informacjami – z kilku powodów. Większość dwunastolatków dopiero zaczyna myśleć bardziej abstrakcyjnie, ale jest w stanie przyjąć tę wiedzę.

8. Jeśli są to informacje negatywne, skorzystaj z pomocy osoby trzeciej. Czasami rodzice potrzebują pomocy w realizacji tych zadań.

9. Nie narzucaj dziecku swoich ocen. Opinia rodzica może być dla dziecka druzgocąca, może stanowić dla niego klucz do zrozumienia, dlaczego trafiło do rodziny zastępczej lub adopcyjnej.

10. Dziecko powinno być panem swojej historii na zewnątrz rodziny. To jego historia, więc może ją opowiadać na swój sposób.

Pod koniec tej części szkolenia, jeśli jest to stosowne w danej grupie szkoleniowej, omów z grupą werset z Biblii, ewangelia św. Jana 8:13: "Poznacie prawdę, a prawda was wyzwoli".

Umiejętność 7
Dbanie o siebie

Użyj: PP 13-15
Materiał: „Skutki opieki”

PP12

Zasady mówienia prawdy

- Pozwól dziecku na gniew, nie przyłączając się do niego.
- Przekaż dziecku wszystkie informacje do czasu, gdy ukończy 12 lat (wiek rozwojowy).
- W wypadku negatywnych informacji skorzystaj z pomocy osoby trzeciej.
- Nie narzucaj swoich ocen.
- Dziecko powinno być panem swojej historii na zewnątrz rodziny.

Czas: 45 minut

Zacznij ten fragment szkolenia słowami: Nie chcemy, aby spotkało to ciebie. Pokaż slajd 13.

Przed opiekunami lub rodzicami zastępczymi/adopcyjnymi, którzy zajmują się dzieckiem po traumie, stoi ogromne wyzwanie. **Pokaż slajd 14.**

- Muszą oni nie tylko uwierzyć w doświadczenia swojego dziecka i je uprawomocnić (**zapytaj grupę, co to znaczy**),
- ale także nauczyć się poszerzać swoje okno tolerancji zachowań (**zapytaj grupę, co to znaczy**).
- Przede wszystkim jednak muszą się nauczyć panowania nad własnymi reakcjami emocjonalnymi (**zapytaj grupę, dlaczego jest to takie trudne**).

Musimy zwracać uwagę na znaki ostrzegające, że nie radzimy sobie dobrze. Zapytaj: „*Jakie to znaki ostrzegawcze?*” **Pokaż slajd 15**

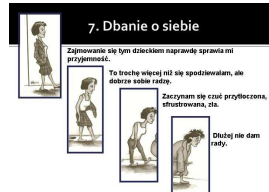
Możliwe odpowiedzi:

- Wyczerpanie fizyczne
- Wyczerpanie emocjonalne
- Problemy z jedzeniem lub ze snem
- Drażliwość
- Izolowanie się

ĆWICZENIE: (praca indywidualna, a następnie grupowa) Slajd 16

- Poproś uczestników, aby indywidualnie odpowiedzieli na pytania zawarte w kwestionariuszu „Skutki opieki”. Daj im 8-10 minut na udzielenie odpowiedzi i zakreślenie trzech najważniejszych skutków negatywnych.
- Po tym, jak wszyscy wypełnili kwestionariusz,

PP13

PP14

PP15

PP16

poproś grupę, aby wspólnie wybrała jeden negatywny skutek i porozmawiała o strategiach radzenia sobie z tym problemem.

- Omów to ćwiczenie i podsumuj je w ciągu około 10 minut (w zależności od tego, ile czasu zostało do przerwy obiadowej).
- Jeśli starczy czasu, poproś każdego z uczestników, aby podzielił się z grupą swoim najbardziej pozytywnym skutkiem opieki.

Tuż przed przerwą powiedz uczestnikom, że po powrocie będą mieli możliwość przećwiczyć umiejętności, o których była mowa w ciągu trzech dni szkolenia.

PRZERWA OBIADOWA

III. Ćwiczenie nowych umiejętności opiekuna dziecka po traumie 135 minut

A. Przygotowanie grupy – krok po kroku

Całe popołudnie będzie poświęcone ćwiczeniu nowych umiejętności. Celem tych ćwiczeń jest przygotowanie uczestników do wykorzystywania nowych kompetencji w swoich rodzinach zastępczych/domach dziecka i przekazywania ich innym. **Slajd 17**

1. Podziel grupę na czteroosobowe zespoły.
2. Każda grupa będzie mogła wybrać, nad którą z umiejętności chciałaby pracować. Zadaniem każdego zespołu jest przygotowanie krótkiego scenariusza ilustrującego, w jaki sposób uczestnicy będą szkolili inne osoby w swoim środowisku/instytucji.

1. Możliwości do wyboru:

- Stworzenie strategii łączących dla trudnego

PP17

Wykorzystanie umiejętności - ćwiczenia

Stworzenie strategii łączących dla trudnego w kontakcie dziecka

Uczenie poziomów zaangażowania przez odgrywanie ról

Uczenie dzieci zasad opartych na wartościach

Zdjęcia: TBB training – Dr Karen Purvis

17

w kontakcie dziecka

Zadanie: Grupa ma zademonstrować zachowania rozłączające i łączące w kontakcie z dzieckiem, do którego trudno dotrzeć.

- Uczenie poziomów zaangażowania

Zadanie: Zespół ma przygotować scenariusz z wykorzystaniem poziomu zaangażowania. Przed odegraniem scenki zespół wyjaśnia całej grupie, czym są poziomy zaangażowania.

- Uczenie dzieci zasad opartych na wartościach

Zadanie: Zespół ma przygotować scenariusz (scenkę), tak jakby uczył grupę dzieci zasad opartych na wartościach. Przed odegraniem scenki zespół wyjaśnia grupie, czym są zasady oparte na wartościach i dlaczego są one tak pomocne w pracy z dziećmi po traumie.

Daj zespołom godzinę na przygotowanie prezentacji.

PRZERWA

B. Prezentacje grup, 60 minut

Każda grupa przedstawia swoją prezentację.

C. Zabierzmy to ze sobą

Użyj materiału 2: Jak wykorzystam nową wiedzę i umiejętności w swojej pracy? Pokaż slajd 18

1. Poproś uczestników, aby usiedli z osobami, z którymi pracują, i spróbowali odpowiedzieć na pytania zawarte w materiale „Jak wykorzystam nową wiedzę i umiejętności w swojej pracy?”
2. Jeśli starczy czasu, poproś każdy z zespołów o podzielenie się jednym lub dwoma sposobami wykorzystania nowej wiedzy i umiejętności w praktyce.

Zakończ ten dzień podziękowaniem uczestnikom za

PP18

Jak wykorzystam to w swojej pracy?

- Pracując w grupie omówcie kolejno pytania.
- Pamiętaj, że nie jesteś w stanie włączyć do swojej pracy/opieki nad dziećmi wszystkiego.
- Wybierz to, co się sprawdza w Twojej sytuacji.
- Sporządź plan wdrożenia nowej wiedzy i umiejętności w miejscu, w którym opiekujesz się dziećmi lub pracujesz.

18

ciężką pracę i za to, że tak bardzo troszczą się o zranione dzieci.	
---	--

PRZYPISY

ⁱ Jayne Schooler and Betsie Norris, (2002) *Journeys After Adoption: Understanding Lifelong Issues*, (Westport, CT: Bergin and Garvey Press), s. 18.

ⁱⁱ Openness in Adoption: 201-A9-S. Opracowanie: IHS dla Ohio Child Welfare Training Program – wydanie poprawione, 2009.

ⁱⁱⁱ Autorstwo tego ćwiczenia przypisuje się Wayne’owi Holderowi, Interdependent Living Curriculum

^{iv} Openness in Adoption: 201-A9-S. Opracowanie: IHS dla Ohio Child Welfare Training Program – wydanie poprawione, 2009.